

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/116/95/93

OPINIA PUBLICZNA O KLAUZULI „HISTORYCZNEJ” W TRAKTACIE POLSKO-LITEWSKIM

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, SIERPIEŃ 1993

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Jak wiadomo, podczas rozmów polsko-litewskich dotyczących zawarcia traktatu regulującego wzajemne stosunki powstała kontrowersja wokół tzw. klauzuli historycznej. Według strony litewskiej w traktacie (ewentualnie w towarzyszącej mu deklaracji) powinno znaleźć się stwierdzenie, że przynależność Wilna i Wileńszczyzny do Polski w latach 1919-1939 była bezprawna. Strona polska natomiast uważa, że traktat nie powinien poruszać spraw stanowiących zamknięty rozdział historii.

Badając w ostatnich dniach czerwca 1993 r. opinie Polaków o międzynarodowym położeniu Polski i stosunkach z sąsiadami¹ zapytaliśmy także o tę konkretną sprawę. Kontrowersyjna kwestia traktatu była przedmiotem zainteresowania polskich środków przekazu w okresie bezpośrednio poprzedzającym badanie.

Poinformowanie o sprawie

Spośród ogółu badanych 36% stwierdziło, że wie o sporze wokół treści traktatu polsko-litewskiego, a 64% nic o tym nie słyszało.

Jak można było przypuszczać, wiedza w tej sprawie zależy przede wszystkim od stopnia zainteresowania polityką. Wśród osób określających swoje zainteresowanie polityką jako duże proporcje między liczbą poinformowanych a nie poinformowanych są odwrotne niż wśród ogółu badanych - nic nie słyszało o tej sprawie 31% respondentów, słyszało zaś 69%. Wśród deklarujących średni stopień zainteresowania polityką głosy są podzielone mniej więcej równo - wie o sporze 48%, nie słyszało o nim - 52%. Najmniej osób poinformowanych o spornej kwestii traktatu jest wśród osób określających swe zainteresowanie polityką jako małe lub żadne - tylko co piąty badany wie o powstałym sporze.

¹ Badanie "Świat wokół nas" zrealizowano w dniach 24-28 czerwca 1993 r. na reprezentatywnej 1015-osobowej próbie losowej dorosłej ludności kraju.

Poinformowanie o sporze wokół treści traktatu polsko-litewskiego zależy też bardzo wyraźnie od wykształcenia - odsetek respondentów, którzy słyszeli o tej sprawie rośnie od 27% w grupie osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym i 29% z podstawowym do 73% wśród badanych z wykształceniem wyższym (tab. 1).

Tabela 1

w procentach

Wykształcenie	Czy słyszał(a) Pan(i) o sporze co do treści traktatu polsko-litewskiego?	
	tak	nie
Podstawowe	29	71
Zasadnicze zawodowe	27	73
Średnie	42	58
Wyższe	73	27

Także wiek jest czynnikiem różnicującym poinformowanie w omawianej sprawie (tab. 2). Szczególnie mało osób, które słyszały o spornej kwestii traktatu, jest wśród najmłodszych respondentów. Wynika to zapewne z niewielkiego zainteresowania tej grupy sferą polityki (deklarują takie zainteresowania wyraźnie rzadziej niż pozostali). Również osoby poniżej 45 roku życia - a więc urodzone już po drugiej wojnie światowej - częściej niż pozostali nie słyszały o klauzuli "historycznej". Można przypuszczać, że zaobserwowane zróżnicowanie jest przejawem mniejszego zainteresowania pokolenia powojennego tą sprawą.

Tabela 2

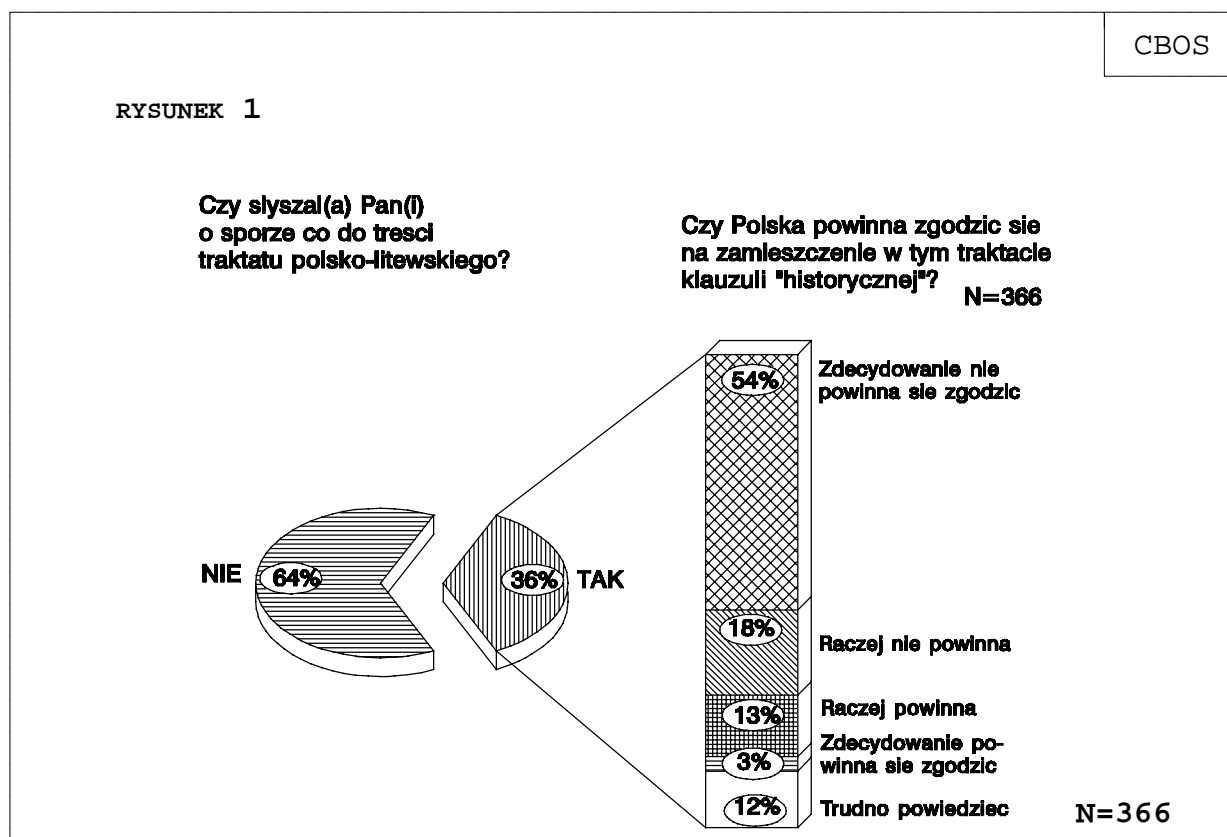
w procentach

Wiek	Czy słyszał(a) Pan(i) o sporze co do treści traktatu polsko-litewskiego?	
	tak	nie
Do 24 lat	15	85
25-34 lata	31	69
35-44 lata	34	66
45-54 lata	48	52
55-64 lata	38	62
65 lat i więcej	39	61

Najwięcej osób poinformowanych o kontrowersji co do treści traktatu polsko-litewskiego jest wśród ankietowanych w wieku 45-54 lata. Prawdopodobnie w grupie tej skupiają się ludzie stosunkowo lepiej wykształceni niż w starszych grupach wiekowych, a równocześnie bardziej niż młodzi zainteresowani tą sprawą z przyczyn emocjonalnych.

Czy Polska powinna się zgodzić na klauzulę "historyczną"?

Osobom, które słyssały o sprawie kontrowersyjnej klauzuli, zadano pytanie: "Jak Pan(i) sądzi, czy Polska powinna czy też nie powinna zgodzić się na zamieszczenie w tym traktacie artykułu, mówiącego o tym, że przynależność Wileńszczyzny do Polski przed II wojną światową była bezprawna?" (rys. 1). Gdy realizowaliśmy badanie, nie powstała jeszcze kompromisowa koncepcja deklaracji towarzyszącej traktatowi. Ważne z prawnego punktu widzenia rozróżnienie między treścią traktatu a towarzyszącej mu deklaracji jest jednak dla przeciętnego człowieka mało czytelne. Uzyskane wyniki można zatem traktować jako stosunek badanych do meritum sprawy.

Zdecydowana większość (72%) osób poinformowanych o powstaniu spornej kwestii w traktacie uważa, że Polska nie powinna się zgodzić na zamieszczenie w nim klauzuli "historycznej".

Opinia w tej sprawie jest niezależna od poziomu wykształcenia, ma natomiast pewien, choć słaby, związek z zainteresowaniem polityką: osoby deklarujące duże zainteresowanie polityką częściej niż inni są przeciwni zamieszczeniu klauzuli (tab. 3).

Tabela 3

w procentach

Stopień zainteresowania polityką	Stosunek do wprowadzenia klauzuli "historycznej" w traktacie polsko-litewskim		
	aprobata	dezaprobata	Trudno powiedzieć
Duży	11	84	5
Średni	18	70	12
Mały	17	65	18

Negatywny stosunek do klauzuli "historycznej" zdecydowanie przeważa również wśród osób, które opowiadają się za ścisłą współpracą polityczną polsko-litewską². Osoby te jednak częściej niż przeciwnicy takiej współpracy nie mają w tej sprawie wyrobionego zdania.

Tabela 4

w procentach

Czy Polska powinna ściśle współpracować politycznie z Litwą?	Stosunek do wprowadzenia klauzuli "historycznej" w traktacie polsko-litewskim		
	aprobata	dezaprobata	Trudno powiedzieć
Tak	13	68	19
Nie	19	77	4
Trudno powiedzieć	20	70	10

² Zagadnienia współpracy politycznej i gospodarczej między Polską a innymi krajami oraz stosunek do innych narodów będą przedmiotem odrębnych komunikatów.

Sympatia do Litwinów natomiast zwiększa aprobatę klauzuli "historycznej". Jednak i wśród deklarujących taką sympatię przewaga osób nie zgadzających się na zamieszczenie w traktacie artykułu proponowanego przez stronę litewską jest bardzo wyraźna. Zarazem osoby deklarujące sympatię do Litwinów wyraźnie częściej niż deklarujące wobec nich niechęć mają w tej sprawie wątpliwości.

Tabela 5

w procentach

Emocjonalny stosunek do Litwinów	Stosunek do wprowadzenia klauzuli "historycznej" w traktacie polsko-litewskim		
	aprobata	dezaprobata	Trudno powiedzieć
Sympatia	21	59	20
Obojętność	11	80	9
Niechęć	15	75	10

★

★ ★

Osoby poinformowane o powstaniu kontrowersji wokół klauzuli "historycznej" w traktacie polsko-litewskim w zdecydowanej większości wyrażają pogląd, iż Polska na taką klauzulę zgodzić się nie powinna. Przekonanie o konieczności ścisłej współpracy polsko-litewskiej w niewielkim tylko stopniu łagodzi ten sprzeciw. Nieco silniej natomiast wpływa na aprobatę takiej klauzuli deklarowanie sympatii do Litwinów.

A N E K S

PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

1. Region północny:

09 woj. elbląskie
10 woj. gdańskie
17 woj. koszalińskie
26 woj. olsztyńskie
39 woj. słupskie
41 woj. szczecińskie

2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie
12 woj. jeleniogórskie
20 woj. legnickie
45 woj. wałbrzyskie
47 woj. wrocławskie
49 woj. zielonogórskie

3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie
13 woj. kaliskie
16 woj. konińskie
21 woj. leszczyńskie
29 woj. pilskie
32 woj. poznańskie
44 woj. toruńskie
46 woj. wrocławskie

4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie
07 woj. ciechanowskie
24 woj. łódzkie
30 woj. piotrkowskie
31 woj. płockie
34 woj. radomskie
37 woj. sieradzkie
38 woj. skierniewickie

5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie
03 woj. białostockie
06 woj. chełmskie
22 woj. lubelskie
23 woj. łomżyńskie
28 woj. ostrołęckie
36 woj. siedleckie
40 woj. suwalskie
48 woj. zamojskie

6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie
18 woj. krakowskie
19 woj. krośnieńskie
25 woj. nowosądeckie
33 woj. przemyskie
35 woj. rzeszowskie
42 woj. tarnobrzeskie
43 woj. tarnowskie

7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie
08 woj. częstochowskie
14 woj. katowickie
27 woj. opolskie

Tab. 1. Czy słyszał(a) Pan(i) o sporze co do treści traktatu polsko-litewskiego?

(%)

	Tak	Nie	Liczba osób
Ogółem	35	65	1011
Płeć			
Mężczyźni	42	58	477
Kobiety	30	70	534
Wiek			
do 24 lat	15	85	116
25-34	31	69	161
35-44	34	66	225
45-54	48	52	176
55-64	38	62	172
65 lat i więcej	39	61	160
Miejsce zamieszkania			
Wieś	26	74	398
Miasto do 20 tys.	36	64	113
od 21 do 100 tys.	39	61	195
101-500 tys.	40	60	166
501 tys.i więcej mieszk.	50	50	139
Wykształcenie			
Podstawowe	29	71	383
Zasadnicze zawodowe	27	73	254
Średnie	42	58	309
Wyższe	73	27	66
Grupa społ.-zaw. pracujący			
Kadra kier.,inteligencja	55	45	58
Prac.umysł.niż.szczębła	49	51	81
Pracownicy fiz.- umysł.	35	65	32
Robotnicy wykwalifikowani	33	67	116
Robotnicy niewykwalifik.	28	72	69
Rolnicy	24	76	99
Prywatni przedsiębiorcy	58	42	43
Bierni zawodowo			
Renciści i emeryci	38	62	321
Uczniowie i studenci	22	78	32
Bezrobotni	22	78	78
Gospodynie domowe i inni	31	69	77
Dochody na jedną osobę			
Poniżej 500 tys.zł	17	83	62
500 tys. - 999 tys.	22	78	267
1000 tys. - 1499 tys.	34	66	300
1500 tys. - 1999 tys.	45	55	160
2000 tys. i powyżej	55	45	190
Ocena własnych war. mater.			
Złe	34	66	505
Średnie	36	64	370
Dobre	42	58	134
Liczba osób w gosp. domowym			
1 osoba	45	55	57
2 osoby	42	58	177
3 osoby	31	69	212
4 osoby	35	65	240
5 osób	41	59	163
6 i więcej osób	26	74	162